

**Değerler Eğitimi Etkinlikleri ile Okula Aidiyet Duygusu Arasındaki İlişki<sup>1</sup>**  
**Sıdıka BAŞBUĞA<sup>2</sup>, Ali İhsan ÇUHADAR<sup>3</sup>, İbrahim KARABATAK<sup>4</sup>, Hatice ÜNLÜ<sup>5</sup>, Emine ATİK<sup>6</sup>,  
Fikret Nurettin KAPUDERE<sup>7</sup>**

**Öz**

*Bu çalışma mesleki ve teknik Anadolu liselerinde uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinin, öğrencilerin okula aidiyet duygusu üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma deneme modelinde tasarlanmış olup, araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Deney grubu 34, kontrol grubu ise 32 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri her iki grupta da araştırmanın başlangıcında ve sonunda uygulanan "Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği" ile toplanmıştır. Veriler SPSS 22 programı kullanılarak deneysel desenlerin veri analizinde kullanılan parametrik testlerden biri olan iki faktörlü ANOVA ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin okula aidiyet duygularında deney grubu lehine anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir [ $F(1,128)=4,267, p<.05$ , kısmi  $\eta^2=.032$ ]. Bu çalışmadan elde edilen bulgular okullarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin okula aidiyet duygularını olumlu yönde güçlendirdiğini göstermektedir.*

**Anahtar kelimeler:** Değerler Eğitimi, Değer, Okula Aidiyet Duygusu, Dostluk Değeri, Değer Etkinlikleri

**The Relationship Between Values Education Activities and The Psychological Sense of School Membership**

**Abstract**

*This study was conducted to determine the effects of values education activities implemented in vocational and technical Anatolian high schools on students' sense of belonging to school. The research was designed in an experimental model and a pre-test post-test control group design was used in the research. The experimental group consisted of 34 students and the control group consisted of 32 students. The research data were collected with the "The Psychological Sense of School Membership" applied to both groups at the beginning and end of the research. The data were analyzed with two-factor ANOVA, one of the parametric tests used in data analysis of experimental designs, using the SPSS 22 program. As a result of the analyses, it was determined that the values education activities implemented created a significant difference in students' sense of belonging to school in favor of the experimental group [ $F(1,128)=4.267, p<.05$ , partial  $\eta^2=.032$ ]. The findings obtained from this study show that the activities related to values education in schools positively strengthen students' sense of belonging to school.*

**Keywords:** Values Education, Value, The Psychological Sense of School Membership, Friendship Value, Value Activities

Gönderim Tarihi (Received): 08.10.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 17.02.2025

<sup>1</sup> Bu makale 29-31 Mayıs 2024 tarihlerinde MEB Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünce düzenlenen II. Ankara Ulusal Eğitim Yönetim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırma Makalesi: Etik Kurul İzin Belgesi (Kurul Adı: Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu Tarih: 5 Şubat 2024 Sayı No:17162298.600-42)

<sup>2</sup> Okul Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı, sidikabasbuga63@gmail.com, ORCID No: 0009-0001-3366-9822

<sup>3</sup> Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, cuhadarihsanal@gmail.com, ORCID No: 0000-0001-7233-6329

<sup>4</sup> Başöğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ikarabatak@gmail.com, ORCID No: 0009-0006-4426-3816

<sup>5</sup> Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, unluhatice.7661@gmail.com, ORCID No: 0009-0002-4997-3471

<sup>6</sup> Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, emine.dtcf@gmail.com, ORCID No: 0009-0002-8149-450X

<sup>7</sup> Başöğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, fikretkapudere@hotmail.com, ORCID No: 0009-0008-0571-3508

## Giriş

Değer, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Değerler “Belirli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, doğru veya yanlış, arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu konusundaki ortak görüşler, standartlar” olarak tanımlanabilir (Budak, 2009, s. 188). Bireyler toplumsal kurallar, gelenekler ve görenekler yoluyla “iyi – kötü”yü ve “doğru - yanlış”ı ayırmayı ve kendi ahlâk ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler (Beill, 2003, akt. Yazıcı, 2006).

İnsani ve sosyal açıdan okulun temel görevi öğrencilerin bütün yönleriyle gelişmesine ve sosyal beceriler kazanmasına katkı sunmaktır (Aranlı, Akbulut Ymanoğlu, Ymanoğlu & Yıldırım, 2023). Öğrencilerin bütün yönleriyle gelişmesi ve sosyal beceriler kazanması için Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda sosyal, kültürel sportif faaliyetlerin yanında 2010-2011 Eğitim Öğretim yılından itibaren Değerler Eğitimi Faaliyetleri Projesi uygulanmaya başlanmıştır (Cihan, 2014). Değerler eğitimi, okulların bünyesinde eğitimin yeniden yapılandırılması için desteklenen ve geliştirilerek uygulanan bir projedir. Bu projenin amacı daha huzurlu, mutlu bir dünya, toplum oluşturmak ve birey için milli, manevi ve evrensel değerlerin farkına varan kaliteli insan yetiştirmektir (Yavuz, 2016). Okullarda verilen değerler eğitimi, toplum tarafından benimsenmiş değerlerin planlı ve programlı bir şekilde yeni nesle kazandırılma süreci olarak tanımlanabilir.

“Bireylerin hayatlarında karşılaştıkları durumlara karşı duyarlı olmaları değerler eğitiminin en temel amaçlarındandır. Bireyin sahip olduğu değerler, gelecekte olaylara bakış açısını, kişiliğini belirleyeceği için hayati öneme sahiptir” (Coşkun Keskin, Ertürk & Kocamaz, 2019, s. 204). İnsan davranışları dolaylı veya doğrudan değerlerinden etkilenir. Çocuklar ailede, çevrede ve okulda birtakım değerleri kazanırken, kazandıkları bu değerlerin yansıması okul ve sınıf ortamında gözlenmektedir. Etkili bir değerler eğitimi için de okul ikliminin önemi büyüktür (Çengelci, Hancı & Karaduman, 2013). Okul ortamında yürütülen değerler eğitimi faaliyetlerinin amaçlarına uygun bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespiti için uygulayıcı ve rol model olan yönetici ve öğretmenlerle birlikte bu faaliyetlerin katılımcısı olan öğrencilerin görüşlerinin alınmasına da ihtiyaç vardır.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Türk Milli Eğitimi’nin genel amacı, “...Türk Milleti’nin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan... yurttaşlar olarak yetiştirmek” olarak ifade edilmektedir. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ortaöğretim kurumlarının amaçlarından biri de “Öğrencileri bedenî, zihnî, ahlâkî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştirmeyi, demokrasi ve insan haklarına saygılı olmayı, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlamayı amaçlar” şeklinde belirlenmiştir. Yürürlükte olan mevzuat incelendiğinde değerler eğitiminin aslında okulun en önemli amaçları arasında yer aldığını görmek mümkündür.

Öğrencilerle birlikte çalışarak okul hayatının önemli bileşenleri olan aileler ve okul toplumu arasındaki ilişkileri güçlendirmek değerler eğitimin amaçlarından biridir (Ulusoy, 2010). Değerler eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan birisi de değerler eğitiminin sadece akademik eğitim düzeyinde kalmamasıdır (Coşkun Keskin, Ertürk & Kocamaz, 2019). Değerlerin öğrenciler tarafından pratik becerilere dönüştürülebilmesi ancak değerleri öğrencilerin içselleştireceği uygulamalar yapmak ile mümkündür. Bunu sağlamak için de değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesi ve davranışa dönüştürülmesine yönelik etkinlik temelli öğretim yöntemini kullanmak gerekmektedir (Aktepe & Tahiroğlu, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2010-2011 yılından itibaren okullarda uygulamaya başlanan Değerler Eğitimi Projesi ile Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda okullarda çeşitli etkinlikler yoluyla öğrencilerin toplum tarafından kabul görmüş değerleri öğrenen, içselleştiren ve davranışa dönüştüren ahlaklı bir birey olarak kendilerine ve topluma faydalı olmaları amaçlanmaktadır. Bu amaçla okutulan dersin öğretim programı içerisine adalet, dostluk, yardımseverlik, sabır, dürüstlük saygı vb. değerler eklenmiş olduğu gibi, aynı zamanda okul içinde ve dışında yaparak yaşayarak öğrenme modeline uygun olarak değerlerin kalıcı davranışlara dönüştürülebilmesini sağlamak amacıyla öğretmenlere yardımcı etkinlik kitapları da hazırlanmıştır. Bu etkinlik kitaplarından

biri de 2022 yılında hazırlanan Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı'dır. Etkinlik temelli öğretim yaklaşımının benimsendiği kaynak kitapta; "Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik" olmak üzere 10 kök değer belirlenmiş ve bu değerlerin kazandırılmasına yönelik okul içi ve dışı çeşitli etkinlikler hazırlanmıştır. Bu çalışmada "Dostluk" değeri için hazırlanan 12 adet etkinliğin öğrencilerin okula aidiyet duygusu düzeyleri üzerinde etkisinin olup olmadığı kurulan öntest-sontest kontrol gruplu deneysel bir desen ile cevaplanmaya çalışılmıştır.

Literatür tarandığında değerler eğitimi ile ilgili; değerler eğitiminin kuramsal çerçevesi ile ilgili (Akbaş, 2008; Yazıcı, 2006), değerler eğitiminin gerekliliği ile ilgili (Meydan, 2014), Türkiye'de değerler eğitiminin tarihçesi ile ilgili (Cihan, 2014), değerler eğitimi etkinlik örnekleri ile ilgili (Aktepe & Tahiroğlu, 2016) araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Değerler eğitime yönelik yapılan araştırmalarda ilkökul öğrencilerinin katılımcı olduğu (Çengelci vd., 2013), ortaokul öğrencilerinin katılımcı olduğu (Tahiroğlu, Yıldırım & Çetin, 2010), öğretmenlerin katılımcı olduğu (Balcı & Yanpar Yelken, 2013; Yiğittir & Öcal, 2011) araştırmalar yapılmıştır. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçların bir kısmı aşağıda özetler halinde verilmiştir.

Geylan (2015) ortaöğretim programlarında yer alan değerlerin kazandırılma düzeyine yönelik yetişkinlerin görüşlerini aldığı çalışmada katılımcılar; öğretim programlarında yer alan "Bireyler arası ilişkiler", "Milli değerler", "Evrensel değerler" ve "Kendi başına iş başarma" boyutlarındaki değerlerin kısmen yeterli düzeyde kazandırıldığını belirtmişlerdir. Taymur (2015) araştırmasında ilkökulda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi ve uygulamalarla ilgili görüşlerine başvurmuştur. Yapılan çalışma sonucunda katılımcılar değerler eğitimi ile ilgili materyal eksikliği olduğunu, değerler eğitiminin öğrencilerde olumlu davranışları geliştirdiğini ve toplumda bazı sorunların çözümünde değerler eğitiminin etkili olacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Selçuk (2016) okullarda değerler eğitimi uygulamalarının verimliliği üzerine yaptığı araştırmasında tüm kademelerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine başvurmuştur. Araştırma sonucunda değerler eğitimi uygulamalarının olumlu sonuçları olduğu, özellikle disiplin suçu işleme oranlarında azalmalar olduğu, öğrenciler ve öğretmenler arasında sevgi ve saygıya dayalı bir iletişim süreci oluşturduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan yine aynı çalışmada sınavların değerler eğitiminden daha çok önemsenmesi nedeniyle değerler eğitiminde aksamalar yaşandığı, hedeflenen değerlere yönelik kavramların soyut kalması nedeniyle uygulamada güçlükler yaşandığı, öğretmenlerin sürece yeteri kadar aktif katılım sağlamaması nedeniyle uygulamada güçlükler yaşandığı ifade edilmiştir. Kara (2017) çalışmasında ilkökul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerine başvurmuştur. Çalışma sonucunda; ilkökulda görev yapan öğretmenler, ortaokuldaki görev yapan öğretmenlere göre, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenler diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre, değerler eğitime yönelik hizmet içi eğitime katılan öğretmenler, katılmayan öğretmenlerine göre değerler eğitimi uygulamalarını daha olumlu bulmuşlardır. Benzer bir araştırma Gürhan (2017) tarafından da yapılmıştır. Bu araştırma sonucuna göre katılımcı öğretmen ve yöneticiler değerler eğitimi uygulamalarında öğrencilerin daha aktif rol alabilecekleri etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ve velilerin de bu etkinliklere katılımlarının sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Tulunay Ateş (2017) tarafından okullarda yapılan değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin olumlu davranış geliştirmesinde etkisinin araştırıldığı çalışmada lise ve ortaokullarda mükemmel düzeyde, ilkökullarda ise orta düzeyde olumlu katkısının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kapkın, Çalışkan ve Sağlam (2018) tarafından Türkiye'de 1999-2017 tarihleri arasında değerler eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların incelendiği çalışmada değerler eğitime yönelik yapılan çalışmaların sınırlı kaldığı, çalışmaların büyük çoğunluğunun edebi eserlerdeki değer algısına yönelik olduğu belirlenmiştir.

Sözcük anlamı "Ait olma hali, ilişkinlik, mensubiyet (tdk.gov.tr)" olan aidiyet, Maslow'a göre bireyin diğerleri tarafından önemsenme, değer verilme, kabul edilme, tanınma, benimsenme ihtiyacının karşılanmasıdır (Alptekin, 2011). Birey tarafından algılanan aidiyet duygusu temel insan ihtiyaçlarındandır. İlkel topluluklardan günümüze kadar bireyin temel ihtiyaçlarından biri olan aidiyet ihtiyacının altında yatan birçok psikolojik etken bulunmaktadır. Bireylerde bu ihtiyaç karşılandığında olumlu sonuçların ortaya çıktığı konusunda geniş bir araştırmacı grubu arasında fikir birliği vardır

(Anderman, 2002, akt. Çuhadar, 2021). Goodenow (1993) okula aidiyet duygusunu öğrencilerin sınıf ve okul ortamında başkaları (öğretmen ve akranlar) tarafından kabul edilme, değer görme, dâhil olma ve teşvik edilme ve kendini sınıf yaşamının ve okul faaliyetlerinin önemli bir parçası olarak hissetmesi şeklinde tanımlamaktadır (Goodenow, 1993, akt. Çuhadar, 2021). Okula aidiyet duygusunun okulda yapılan faaliyetlere öğrencilerin katılımının sağlanması ile güçlenebileceği düşünüldüğünde okulda yapılan değerler eğitimine yönelik etkinliklerin öğrencilerin okula aidiyet duygularını arttıracaklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Okula aidiyet duygusu üzerine yapılan çalışmalarla ilgili literatür taraması yapıldığında Türkiye’de YÖK ulusal tez veri tabanında 12 adet yüksek lisans tez çalışması, altı adet doktora çalışması olmak üzere 18 adet lisansüstü tez çalışması yapıldığı görülmektedir. Bu tezlerden bir kısmının araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir.

Doğan (2015) tarafından Anadolu lisesi ve mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin katılımı ile yapılan çalışmada öğrenim hayatını denetleyememe inancı ve okula aidiyet duygusunun ortaöğretim öğrencilerinin kural dışı davranışlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Çuhadar (2021) özel Anadolu liseleri ve kamu Anadolu liseleri öğrencilerinin katılımı ile lise öğrencilerinin bilgi edinme ve katılım hakları ile okula aidiyet duygusunun arasındaki ilişkiyi araştırmasında incelemiştir. Araştırma sonucunda; lise öğrencilerinin bilgi edinme ve katılım haklarını bilme düzeyi ile okula aidiyet duyguları arasında düşük düzeyde, haklarını kullanma düzeyi ile okula aidiyet duyguları arasında orta düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Arıkan (2015) çalışmasında spor lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinin okula aidiyet duyguları ve okul yaşam kalitelerini incelemiştir. Araştırma sonucunda katılımcı öğrencilerin okula aidiyet duygu düzeyleri ile okul yaşam kaliteleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu araştırma sonucu ile Günelan (2018) tarafından yapılan araştırma sonucu birbirini desteklemektedir. Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ve zorbalık eğilimleri ile okula aidiyet duygusu arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada; öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile okula aidiyet duyguları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki, öğrencilerin zorbalık eğilimi düzeyleri ile okula aidiyet duyguları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Balak, 2017). Kılıç (2023) tarafından ortaokul öğrencilerinin katılımı ile yapılan çalışmada sosyal ilişkiler, okula aidiyet duygusu ve öz yeterlik değişkenlerinin psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir.

Okula aidiyet duygusu üzerine yapılan araştırmalar ve değerler eğitime yönelik araştırmalar birlikte incelendiğinde mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin okullarında yürütülen değerler eğitimi çalışmalarının okula aidiyet duygularını nasıl etkilediğine dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mesleki ve teknik Anadolu liselerinde yürütülen değerler eğitimi etkinlikleri ile okula aidiyet duygusu arasında bir ilişki olup olmadığı bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

### ***Araştırmanın Amacı ve Önemi***

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen on kök değerden biri olan “dostluk” değerine ilişkin hazırlanan etkinliklerin mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin okula aidiyet duygusu üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Alan yazın taramasında değerler eğitimi etkinliklerinin okula aidiyet duygusu üzerine etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmadığından bu araştırma sonucunun eğitim bilimleri alan yazınına katkı yapacağı düşünülmektedir. Ayrıca değerler eğitimi ile ilgili yapılan etkinliklerin öğrencinin okula aidiyet duygusu üzerindeki etkisinin tespit edilmesi politika geliştiricilere ve uygulayıcılara yapılan çalışmaların etkililiği ile ilgili bir geri bildirim sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen on kök değerden biri olan “dostluk” değeri etkinliklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel yaklaşımın uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin okula aidiyet duyguları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sorusuna cevap bulmak amaçlanmıştır.

## Yöntem

Araştırmada; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerler eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen “dostluk” değerine yönelik etkinliklerin uygulama sürecine katılan öğrencilerle, bu sürece katılmayan öğrencilerin okula aidiyet duyguları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla deneme modellerinden öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Deneysel desende, değerler eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen etkinlikler sadece deney grubunda uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise bu süre içerisinde değerler eğitimiyle ilgili herhangi bir etkinlik uygulanmamıştır. Kontrol grubunun deney grubuna uygulanan programdan etkilenmemesi için özen gösterilmiştir. Her iki gruba da deneysel işlemden önce “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği” öntest şeklinde uygulanmıştır. Aynı ölçek deneysel işlemin sonunda gruplara sontest olarak uygulanmıştır.

### Araştırmanın Deseni

Araştırma deneme modelinde tasarlanmış bir araştırmadır. Deneme modellerinden öntest-sontest kontrol gruplu (ÖSKD) deneysel desen kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, gerçek neden-sonuç ilişkilerini incelemek için uygun olan araştırma desenlerinden biridir. Bu desenle kurgulanan araştırmalarda bir deneme değişkeni manipüle edilir (Balcı, 2005, s. 191). Öntest-sontest kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup vardır. Bunlardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır (Karasar, 2010, s. 97). Araştırmanın yapılabilmesi için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınmıştır. Ayrıca araştırma ve yayın etiği gereğince Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu’ndan 5 Şubat 2024 tarih ve 17162298.600-42 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

### Çalışma Grubu

Araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir mesleki ve teknik Anadolu lisesinde öğrenim görmekte olan AMP 11-B sınıfından 34 öğrenci ve AMP 11-E sınıfından 32 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu sınıflardan, biri deney, diğeri de kontrol grubu olmak üzere yansız atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuştur. Grupların denklilikleri tüm okul öğrencilerinin katıldığı 15-18 Ocak 2024 tarihleri arasında yapılan Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği sonuçlarına göre belirlenmiştir.

### Uygulama Süreci (Deneysel Süreç)

1. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerine “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği” öntest olarak eş zamanlı uygulanmıştır.

2. Deney grubunda yer alan öğrencilere Değerler Eğitimi etkinlikleri uygulanmıştır. Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı’nda yer alan ve aşağıda amaçları verilen dostluk temasına ait 12 etkinlik her hafta iki etkinlik yapılarak uygulanmıştır.

- 1. Etkinlik: Bu etkinliğin amacı sanat eserlerinden verilen örneklerle öğrencilerin dostluğun önemi hakkında çıkarımda bulunabilmelerini sağlamaktır. Çeşitli sanat eserlerinden alınan sözler ve görseller etkileşimli tahtada açılarak öğrencilerden bu eserleri dostluk bağlamında yorumlamaları istenmiştir.
- 2. Etkinlik: Bu etkinliğin amacı tarihte yaşanan dostluk örneklerinden yararlanarak gerçek bir dostta bulunması gereken özellikleri öğrencilerin fark etmelerini sağlamaktır. Örnek olayları içeren metinler etkileşimli tahtaya yansıtılır. Öğrencilerden sorulara sözlü olarak cevap vermeleri istenir.
- 3. Etkinlik: Dostluk değerinin önemini atasözleriyle kavratmak amacıyla “Dost kara günde belli olur, Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.” gibi Türk kültüründe yer alan dostluğun önemini belirten atasözleri etkileşimli tahtada açılmış ve öğrencilerden bu atasözleri hakkındaki düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Daha sonra öğrencilerden bu sözler gibi bir özlü söz yazmaları istenmiştir.
- 4. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilerin tarihte yaşanan dostluk örnekleriyle kendi dostları için neler yapabileceklerini fark etmeleri için geliştirilmiştir. Metin ve görseller etkileşimli

tahtada açılır. Öğrencilerden metni okumaları ve görselleri incelemeleri istenir. Öğrencilerin soruları sözlü olarak cevaplamalarına rehberlik edilir.

- 5. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilerin Türk geleneklerindeki dostluk örneklerinden yararlanarak gerçek dostluğun toplumsal ilişkilere nasıl yansıdığını fark etmeleri için geliştirilmiştir. Metin, etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden sorulara cevap vermeleri istenir.
- 6. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilerin gerçek bir dostun özelliklerini fark edebilmeleri üzerinedir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin soruları cevaplamaları sağlanır.
- 7. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilere dostluğun insan hayatındaki önemini kavrayabilme, onlarda doğayı ve canlıları koruma bilincini artırabilme amacıyla geliştirilmiştir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin soruları cevaplamaları sağlanır.
- 8. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilerin dostluk ilişkilerinin gelişmesinde makam farkının önemli olmadığını ve sosyal hayatta konumlar değişse de dostlukların kalıcı olabileceğini fark etmeleri amacıyla geliştirilmiştir. Metinler etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden metinleri okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
- 9. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencilerin diğer canlıları dost edinebilmeleri ve onlar için neler yapabileceğini fark edebilmeleri üzerinedir. Genel ağ haberi etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerin genel ağ haberini okumaları sağlanır ve habere yönelik sorular öğrencilere yöneltilir. Öğrencilerin soruları sözlü olarak cevaplamaları istenir. Öğrenciler gruplara ayrılır ve gruplara görev dağılımı yapılır. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmaları sağlanır.
- 10. Etkinlik: Bu etkinlik, arkadaşlarının olumlu özelliklerinden yararlanarak öğrencilerin örnek bir film karakteri tasarlamaları ve arkadaşlarıyla okul dışında buna yönelik uygulama yapmaları üzerinedir. Hazırlık metni okunur. Arkadaşların seçkin kişilik özelliklerinden ve yeteneklerinden faydalanma yöntemleri değerlendirilir. Dersin sonunda öğrencilere arkadaşlarıyla yapabilecekleri bir okul dışı uygulama etkinliği verilir. Uygulanan etkinlik öğrenciler tarafından bir sonraki derste sınıfta sunulur ve etkinlik sonrası ortaya çıkan ürünler sınıfta sergilenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmaları sağlanır.
- 11. Etkinlik: Bu etkinlik, öğrencinin dostluğu pekiştirecek davranışları fark ederek hayata aktarabilmesi için geliştirilmiştir. Dostlukla ilgili kavramlar küçük kâğıtlara yazılarak katlanır ve bir kutuya atılır. Bir hafta boyunca her gün öğrencilerin kutudan bir kâğıt çekmeleri, kâğıtta yazan davranışı o günden itibaren uygulamaları istenir. Öğrencilerin uygulamalara yönelik düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmaları ve kontrol listesini doldurmaları sağlanır.
- 12. Etkinlik: Bu etkinlik, kültürümüzde var olan ahretlik geleneği örneğinden yola çıkılarak öğrencilerin dost olmanın farklı açılarını kavrayabilmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Metin etkileşimli tahtada açılır. Öğrencilerden sorulara cevap vermeleri ve verilen görevleri yerine getirmeleri istenir. Öğrencilerin kontrol listesini doldurmaları sağlanır.

3. Etkinliklerin uygulama süreci bittikten sonra deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği” sönstest olarak eş zamanlı uygulanmıştır. Daha sonra araştırmada veri toplama aracı ile elde edilen tüm veriler SPSS programına girilmiştir. Veri toplama aracının birinci bölümünde araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik veriler alınmıştır. Katılımcılara ait demografik veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde deney grubunda 34 öğrencinin bulunduğu ve bu öğrencilerin tamamının cinsiyetinin erkek olduğu, kontrol grubunda toplam 32 öğrenci bulunduğu ve bu öğrencilerin %25’inin kız öğrenci, %75’inin erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Anne eğitim durumlarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin %58,80’inin annesinin ilkökul mezunu olduğu, kontrol grubu öğrencilerinin ise %46,90’nın annesinin lise mezunu olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeylerine bakıldığında deney grubu öğrencilerinin %32,40’nın babasının ilkökul mezunu olduğu, kontrol grubu öğrencilerinin ise %40,60’nın babasının lise mezunu olduğu görülmektedir. Ailelerin aylık gelir durumları incelendiğinde deney grubunda ve kontrol grubunda en yüksek oranın 10.001-15.000 Aralığında toplandığı görülmektedir. Deney grubu için bu oran %35,30, kontrol grubu için ise % 31,30 olduğu Tablo 1 incelendiğinde görülmektedir.

Tablo 1

*Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler*

| Değişken              | Grup                   | Deney Grubu |      | Kontrol Grubu |      |
|-----------------------|------------------------|-------------|------|---------------|------|
|                       |                        | N           | %    | N             | %    |
| Cinsiyet              | Kız                    | 0           | 0    | 8             | 25   |
|                       | Erkek                  | 34          | 100  | 24            | 75   |
|                       | Toplam                 | 34          | 100  | 32            | 100  |
| Anne Eğitim Durumu    | İlkokul                | 20          | 58,8 | 9             | 28,1 |
|                       | Ortaokul               | 9           | 26,5 | 5             | 15,6 |
|                       | Lise                   | 5           | 14,7 | 15            | 46,9 |
|                       | Lisans                 | 0           | 0    | 3             | 9,4  |
|                       | Lisansüstü             | 0           | 0    | 0             | 0    |
|                       | Toplam                 | 34          | 100  | 32            | 100  |
| Baba Eğitim Durumu    | İlkokul                | 11          | 32,4 | 9             | 28,1 |
|                       | Ortaokul               | 9           | 26,5 | 7             | 21,9 |
|                       | Lise                   | 10          | 29,4 | 13            | 40,6 |
|                       | Lisans                 | 4           | 11,8 | 3             | 9,4  |
|                       | Lisansüstü             | 0           | 0    | 0             | 0    |
|                       | Toplam                 | 34          | 100  | 32            | 100  |
| Ailenin Aylık Geliri* | 10.000 TL'den az       | 0           | 0    | 3             | 9,4  |
|                       | 10.001-15.000 TL arası | 12          | 35,3 | 10            | 31,3 |
|                       | 15.001-20.000 TL arası | 10          | 29,4 | 8             | 25   |
|                       | 20.001-25.000 TL arası | 5           | 14,7 | 5             | 15,6 |
|                       | 25.001 TL'den fazla    | 7           | 20,6 | 6             | 18,8 |
|                       | Toplam                 | 34          | 100  | 32            | 100  |

\*Araştırmanın yapıldığı tarihte net asgari ücret Türkiye’de 17.002,00 TL’dir.

### *Veri Toplama Araçları*

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve Goodenow (1993) tarafından geliştirilen ve Sarı (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği” ile toplanmıştır. Orijinal ismi “The Psychological Sense of Membership” olan bu ölçek Goodenow (1993) tarafından geliştirilmiş; Sarı (2013) tarafından ismi “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği” olarak Türkçe’ye çevrilmiştir. Ölçek kullanımı için Prof. Dr. Mediha Sarı’dan e-posta aracılığı ile izin alınmıştır. Geliştirme sürecinde kullanılan cümle yapıları ve veri kaynakları göz önüne alındığında, Goodenow (1993) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne uyarlanan Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği’nin orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarında kullanılmaya daha uygun olduğu söylenebilir (Canbulat vd., 2020). Ölçekte 13 olumlu, beş olumsuz olmak üzere toplam 18 madde bulunmaktadır. Ölçek birinci faktörü “Okula Aidiyet Duygusu”, ikinci faktörü “Reddedilmişlik Duygusu” olan iki faktörlü bir yapıya sahiptir. Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği’nde 3., 6., 9., 12. ve 16. maddeler olumsuz anlamlı olduğu için bu maddeler ters kodlanarak çözümlemeler yapılmıştır. Olumsuz anlamlı olan maddeler ters kodlandıktan sonra bu on sekiz maddenin ortalama puanları alınarak ölçek puanı hesaplandığı gibi öğrencilerin puanları alt ölçeklere göre de hesaplanabilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar öğrencinin okula aidiyet duygusunun yüksek olduğunu ifade etmektedir. Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği; (1) Hiç Doğru Değil, (2) Doğru Değil, (3) Kararsızım, (4) Doğru, (5) Tamamen Doğru kategorilerinden oluşan 5’li likert tipi yapılandırıldığından değişiklik yapılmadan olduğu gibi kullanılmıştır. 5’li Likert tipi ölçekte veri aralıkları 1.00-1.80 Hiç doğru değil, 1.81-2.60 Doğru değil, 2.61-3.40 Kararsızım, 3.41-4.20 Doğru, 4.21- 5.00 Tamamen doğru şeklinde olduğundan yorumlamalar bu aralıklar dikkate alınarak yapılmıştır. Gerekli uygulama izinleri alındıktan sonra öntest 5 Şubat 2024 tarihinde – sontest ise 18 Mart 2024 tarihlerinde uygulanmıştır.

Veri toplama aracı uygulama öncesinde uzman görüşü alınmak üzere eğitim yönetimi alanında iki uzmana gönderilmiştir.<sup>8</sup> Veri toplama aracında uzman önerileri doğrultusunda gerekli görülen düzenlemeler yapılmış ve ölçme aracına son hali verilmiştir. Daha sonra hazırlanan veri toplama aracı ile asıl uygulamaya dahil edilmeyen 54 öğrencinin katılımıyla ön deneme yapılmıştır. Bu katılımdan elde edilen veriler SPSS programına yüklenmiş ve ölçme aracının güvenirlik katsayısı Croanbach alfa katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Goodenow (1993) Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısını .80 olarak rapor etmiştir. Sarı (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ölçeğin Croanbach alfa iç tutarlık katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Çuhadar (2021) tarafından yapılan bir çalışmada da ölçeğin Croanbach alfa iç tutarlık katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayıları 0.80 üzerinde olduğu için (Tan, 2010) ölçeğin veri toplamak için güvenilir olduğuna karar verilmiştir. Deneyel çalışmalarda katılımcı etkisi, denek kaybı, deney ortamı, ölçme yönteminin etkisi, test etkisi, zaman etkisi, olgunlaşma, katılımcının tutumları iç geçerliliği tehdit eden faktörlerdir (Kılıç & Tonga, 2022). Deney grubu ve kontrol grubunun yansız oluşturulması, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarılarının birbirine yakın olması, deney grubu öğrencilerinin elektrik elektronik teknolojisi alanı, kontrol grubu öğrencilerinin bilişim teknolojileri alanı öğrencileri olmaları nedeniyle haftada üç gün meslek derslerini ayrı binalarda görmeleri nedeniyle grupların birbirinden etkilenmesinin önüne geçilmesi, deneyel işlemin altı hafta gibi kısa bir sürede tamamlanması nedeniyle katılımcı kaybı olmaması ve olgunlaşma etkisinin az olması ile iç geçerliliği etkileyecek değişkenler kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır.

Veri toplama aracı için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlandıktan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir. Asıl uygulama birbirine denk özelliklerde bulunan AMP 11-B ve AMP 11-E sınıflarında hazırlanan ölçme aracı ilk olarak öntest şeklinde 5 Şubat 2024 tarihinde uygulanmıştır. Öntest verileri SPSS 22 programına girilerek betimsel istatistik analizleri yapılmıştır. Daha sonra yansız atama ile deney grubu olarak belirlenen AMP 11-B sınıfında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2022 yılından yayınlanan “Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı”nda yer alan dostluk değeri ile ilgili 12 adet etkinlik her hafta 2 etkinlik olmak üzere öğrencilerin katılımı ile uygulanmıştır. Etkinlikler 15 Mart 2024 tarihinde sona ermiştir. Bu süreçte kontrol grubunda herhangi bir etkinlik yapılmamıştır. Etkinlikler tamamlandıktan sonra 18 Mart 2024 tarihinde her iki sınıfta da Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği ile sontest uygulaması yapılmıştır. Sontest ile elde edilen veriler her iki grup içinde SPSS programına girildikten sonra verilerin analizi aşamasına geçilmiştir.

### Verilerin Analizi

ÖSKD ile elde edilen veriler betimsel istatistik teknikleri (frekans dağılımı, %) ve iki faktörlü ANOVA analizleri ile çözümlenmiştir. İki faktörlü ANOVA analizi, zamana bağlı olarak tekrarlı ölçümlerin yapıldığı iki faktörlü desenlerde, uygulanan deneyel işlemin etkililiğini test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2007). İki faktörlü ANOVA analizinin yapılabilmesi için bağımlı değişkene ait ölçümler en az aralık ölçeğinde olmalıdır ve veri seti normal dağılım göstermelidir. Aynı zamanda ortalamaları karşılaştırılacak grupların varyansları eşit olmalı ve her bir veri diğerinden bağımsız olmalıdır (Can, 2014). ÖSKD’de gözenekler aşağıdaki Tablo 2’de gösterildiği şekilde oluşturulmuş ve SPSS programına kategoriler bu tabloya uygun şekilde kodlanarak girilmiştir.

Tablo 2

*Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desende Gözenekler*

|              |         | Ölçüm (Test) |         |
|--------------|---------|--------------|---------|
|              |         | Öntest       | Sontest |
| Grup (İşlem) | Deney   | I            | III     |
|              | Kontrol | II           | IV      |

Tablo 2’de ÖSKD’de oluşan gözenekler görülmektedir. Tablo 2 verilerine uygun bir şekilde deney grubunda uygulanan öntest 1, kontrol grubunda uygulanan öntest 2, deney grubunda uygulanan sontest

<sup>8</sup> Veri toplama aracı için Dr. Öğretim Üyesi Sevda KATITAŞ ve Dr. İbrahim Okan ERDEN’den uzman görüşü alınmıştır.



3 ve kontrol grubunda uygulanan son test 4 koduyla SPSS programına girilmiş ve iki faktörlü ANOVA analizi ile veriler çözümlenmiş ve analiz sonuçları tablolar halinde düzenlenerek araştırma problemine yanıt bulacak şekilde yorumlanmıştır.

Araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği, deney grubu olan AMP 11-B sınıfı ve kontrol grubu olan AMP 11-E sınıfı öğrencilerine deney öncesi ve sonrasında ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla tek faktör üzerinde tekrarlanmış ölçümler için iki faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. İki faktörlü ANOVA testi parametrik bir test olduğundan uygulanabilmesi için normallik varsayımlarının karşılanması gerekmektedir. Veri setinin normal dağılıp gösterip göstermediği normallik varsayımı analizleri ile test edilmiştir. Normallik varsayımında aritmetik ortalama, mod ve ortanca değerlerinin birbirine yakınlığı, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.00 ile +1.00 arasında olup olmadığı kontrol edilmiştir. Aynı zamanda puanların grafik dağılımları Q-Q grafiği, histogram grafiği ve kutu-çizgi grafiği ile incelenmiştir. Varyansların eşitliğine Levene Testi ile bakılmıştır. Levene testi anlamlılık düzeyinde p değerinin .05 üzerinde olması dağılımın homojen olduğunu yani varyansların eşit olduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Ön test ile toplanan verilerin normallik analizlerinde aritmetik ortalama (3.22) tepe değer (3.00) ve ortanca değerlerinin (3.25) birbirine yakın olduğu, çarpıklık (.097) ve basıklık (-.002) katsayılarının -1 ve +1 aralığında olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına da bakılmış ve p değeri .083 olarak hesaplanmıştır ( $p = .083$ ;  $p > .05$ ). Son test ile toplanan verilerin normallik analizlerinde aritmetik ortalama (3.22) tepe değer (3.00) ve ortanca değerlerinin (3.03) birbirine yakın olduğu çarpıklık (.382) ve basıklık (-.088) katsayılarının -1 ve +1 aralığında olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1.50 ve -1.50 arasında olması veri setinin normal dağıldığının bir göstergesidir (Tabachnick & Fidell, 2013, s. 113). Aynı zamanda puanların grafik dağılımları Q-Q grafiği, histogram grafiği ve kutu-çizgi grafiği ile incelenmiştir. Bu grafiklerin de ön test ve son test veri setlerinin normal dağılım özelliğini desteklediği görülmüştür.

### Bulgular

Normallik varsayımlarının karşılanması üzerine parametrik testlerle verilerin analiz edilmesine karar verilmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön testten aldıkları okula aidiyet duygusu ölçek puanları birbirine eşit olmadığı için (AMP 11-B=3,16 ve AMP 11-E=3,29) uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinin deney grubunun okula aidiyet duyguları üzerinde anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı iki yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Karışık desen olarak da tanımlanabilen ön test-son test kontrol gruplu desen iki faktörlü bir deneysel desendir. Bu desende bir katılımcı deney ve kontrol gruplarının sadece birinde yer alır. Ön test-son test kontrol gruplu desen ile elde edilen verilerin analizinde deneysel işlemin etkili olup olmadığını test etmek amacıyla iki faktörlü ANOVA kullanılabilir (Büyüköztürk, 2023).

İlişkisiz örneklemeler için yapılan iki faktörlü ANOVA analizi sonucunda öğrencilerin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği'nden almış oldukları puanlara ait betimsel istatistikler, kenar ve gözenek ortalamaları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

*Katılımcıların Okula Aidiyet Duygusu Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Kenar ve Gözenek Ortalamaları*

|         | Ön test     |      | Son test    |      | Toplam    |      |
|---------|-------------|------|-------------|------|-----------|------|
|         | $\bar{x}$   | SS   | $\bar{x}$   | SS   | $\bar{x}$ | SS   |
| Deney   | <b>3,16</b> | 0,58 | <b>3,32</b> | 0,54 | 3,24      | 0,56 |
| Kontrol | <b>3,29</b> | 0,75 | <b>2,99</b> | 0,67 | 3,14      | 0,72 |
| Toplam  | 3,22        | 0,66 | 3,16        | 0,63 | 3,19      | 0,64 |

Tablo 3 verilerine göre öğrencilerin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği'nden ön test uygulamasında aldığı puan ortalamalarının deney grubu için  $\bar{x}=3,16$  kontrol grubu için ise  $\bar{x}=3,29$  olduğu görülmektedir. Bu iki grubun okula aidiyet duygusu puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır  $F(1,128) = .389$ ,

$p>.05$  Tablo 3'e göre öğrencilerin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği'nden son test uygulamasında aldığı puanların deney grubu için  $\bar{x}=3,32$  kontrol grubu için ise  $\bar{x}=2,99$  olduğu görülmektedir. Bu iki grubun okula aidiyet duygusu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.  $F(1,128)=4,267$ ,  $p<.05$  Yapılan LSD testi sonuçlarına göre son test puanlarına göre bu anlamlı farkın deney grubu lehine olduğu (Deney Grubu  $\bar{x}=3,32$ , Kontrol Grubu  $\bar{x}=2,99$ ) görülmüştür.

Öğrencilerin puan, test (ölçüm) ve grup (işlem) değişkenlerine göre Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği puanlarının ortalamalarına yönelik istatistikler Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4

*Katılımcı Öğrencilerin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeğinden Almış Oldukları Puanlar ve Puanlara Yönelik Yapılan İki Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları.*

| Varyansın Kaynağı | Kareler Toplamı | Sd  | Kareler Ortalaması | F        | p    | Kısmi Eta-Kare |
|-------------------|-----------------|-----|--------------------|----------|------|----------------|
| Sabit             | 1.343,733       | 1   | 1343,733           | 3305,587 | .000 | .963           |
| Test (Ölçüm)      | .158            | 1   | .158               | .389     | .534 | .003           |
| Grup (İşlem)      | .349            | 1   | .349               | .858     | .356 | .007           |
| Grup*Test         | .735            | 1   | 1,735              | 4,267    | .041 | .032           |
| Hata              | 52,032          | 128 | 0,407              |          |      |                |
| Total             | 1.400,525       | 132 |                    |          |      |                |

Tablo 4 incelendiğinde test ve grup değişkeninin öğrencilerin okula aidiyet duygusu puanları üzerine ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir.  $F(1,128)=4,267$ ,  $p<.05$ , kısmi  $\eta^2=.032$  Diğer bir ifade ile öğrencilerin deney veya kontrol grubunda olması durumunun son test puanlarını arttırmada farklı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Yani deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği'nden aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki değişim anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bulunan bu anlamlı farkın hangi grubun lehine olduğunu tespit etmek için Post Hoc testlerinden LSD testi yapılmış ve manidar farkın deney grubu (AMP 11-B) lehine olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde etki büyüklüğü değeri  $\eta^2=.032$  hesaplanmıştır. “Etki büyüklüğü, örneklemde elde edilen sonuçların yokluk hipotezinde tanımlanan beklentilerden sapma düzeyini gösteren istatistiksel bir değerdir (Cohen, 1994, akt. Özsoy & Özsoy, 2013).” Cohen (1988)'e göre hesaplanan etki büyüklüğü .0196 küçük; .1300 orta; .2600 ise büyük etki değeri olarak yorumlanabilmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün küçük seviyede ( $0.01 < \eta^2 < 0.09$ ) olduğu söylenebilir.

## Tartışma ve Sonuç

Yardımsızlık, adaletli olma, temizlik, dürüstlük gibi toplumu bir arada tutan evrensel değerleri çocuklara kazandırmak okulun en temel amaçlarından birisidir. Bu amaca yönelik Türkiye’de ulusal mevzuat incelendiğinde Milli Eğitim Temel Kanunu’nda, çeşitli yönetmeliklerde ve okutulan derslerin öğretim programlarında değerleri kazandırmaya yönelik düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Ulusal mevzuatta değerleri kazandırmaya yönelik düzenlemelerin hayata geçirilmesinde kuşkusuz okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin önemli sorumlulukları vardır ancak okulda verilenlerin öğrencilerin davranışlarında kalıcı hale gelmesi için aile ve çevre tarafından desteklenmesinin önemi büyüktür. Erdemli nesiller yetiştirmek yalnızca ailenin ve okulun değil, toplumunda ulaşmak istediği amaçlar arasındadır (Aktepe & Yalçınkaya, 2016). Nitekim, Akbaş (2004) tarafından yapılan çalışmada katılımcı öğretmenler, okulda verilen değerlerin aile ve çevrede yeterince pekiştirilmediği ve değerler açısından okul ile aile arasında yeterli düzeyde işbirliği olmadığını ifade etmişlerdir. Balcı ve Yanpar Yelken (2013) tarafından yapılan çalışmada da ailenin sosyal ve ekonomik düzeyinin değerler eğitiminin amacına ulaşmasında önemli bir sorun kaynağı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Değerlerin öğrencilere kazandırılmasında ve kalıcı hale getirilmesinde değer aktarma, değer açıklama, ahlaki muhakeme ve değer analizi olmak üzere dört temel yaklaşımın bulunduğu alanyazın taramalarında görülmektedir (Tahiroğlu vd., 2010). Aynı zamanda bu yaklaşımlardan hangisinin değer öğretiminde daha etkili olduğuna yönelik araştırmalar da yapılmıştır. Örneğin, Balcı ve Yanpar Yelken

(2013) tarafından yapılan araştırmada katılımcı öğretmenler değer öğretiminde örnek olay incelemesini en etkili yöntem olarak ifade ederken, en az etkili yöntem olarak da geleneksel telkin yöntemini ifade etmişlerdir. Değerler eğitimi okul kültürünün yaşatılan bir parçası olduğunda daha etkili sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Arıcı, Arıcan & Üker, 2022). Değerler eğitimin amaçlarına ulaşmasında bir diğer faktör öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik tutumlarıdır. Bozdaş (2013) tarafından yapılan araştırmada mesleki adanmışlık düzeyi yüksek olan öğretmenlerin düşük olanlara göre derslerinde değerler eğitimi etkinliklerine daha çok yer verdikleri ve bu etkinlikleri daha çok çeşitlendirdikleri tespit edilmiştir.

Öğrenciler günlük zaman diliminin önemli bir bölümünü okullarda geçirmektedirler. Bu zaman diliminde öğrencilerin kendilerini okullarda huzurlu, mutlu ve güvende hissettirecek ortamların sunulması okula bağlılıklarını arttıracak önemli faktörlerdendir (Sarı, 2013). Okula aidiyet duygusu üzerine yapılan araştırma sonuçları göstermektedir ki; okula aidiyet duyguları yüksek olan öğrenciler okullarını sahiplenmekte, okullarının başarıları ile gurur duymakta, okula daha az devamsızlık yapmakta, okulu terk oranları daha az olmakta (Finn, 1989), okulun demirbaşlarına daha az zarar vermekte, disiplin olaylarına daha az karışmakta (Anderman, 2002), akademik olarak daha başarılı olmakta, gelecekle ilgili planlarında daha umutlu bir yaklaşım içerisinde olmaktadır (Sarı, 2013). Cemalcılar (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçları, öğrencilerin okuldaki sosyal ilişkilerinden duyduğu memnuniyetin, okul ortamından (okulun fiziksel ortamı ve olanakları) duyduğu memnuniyetten çok daha güçlü bir şekilde okula aidiyet duygusunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Değerler eğitimi etkinlikleri okuldaki sosyal ilişkileri olumlu yönde harekete geçirici bir mekanizma olarak düşünüldüğünde okula aidiyet duygusunu güçlendirebileceği söylenebilir. Buradan hareketle öğrencilerin okula aidiyet duygusunun güçlendirilmesinin okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından önemsenmesi gerektiği söylenebilir.

Her ne kadar değerlerin öğrencilere aktarılmasında ve kalıcı hale gelmesinde Milli Eğitim Bakanlığı mevzuat düzenlemeleriyle, okullar yapılan uygulama ve etkinliklerle önemli bir çaba gösterse de yapılan araştırmalar bu konuda yetersiz kaldığını göstermektedir. Değerlerin toplumda hızla yozlaştığı artık akademik çevreler tarafından da dile getirilmektedir. Örneğin, Kenan (2009) çalışmasında; 19. yüzyıldan itibaren okullara hâkim olan pozitivist-mekanik anlayışın etkisiyle şekillenen modern eğitimin dayandığı temel felsefe gereği manevi ve ahlaki konularda sessiz kaldığı, hatta zaman zaman da dışlayıcı olmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Değerlerin gençler arasında ve toplumda yozlaşmasının nedenlerinden biri de 2000 yılından sonra hızla yaygınlaşan haz odaklı internet ve sosyal medya kullanımıdır. Özellikle 2011-2012 yılından itibaren ABD’de cep telefonunun yaygınlaşması ile birlikte kaygı, depresyon ve intihar oranları patlamış durumdadır (Twenge, 2017). İnsan yaşamını ve sağlığını tehdit eden bu olumsuzlukların sadece ABD içinde kalmadığı, sinema ve televizyon ile başlayan internet ve cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla kontrol dışına çıkan ve bütün dünyaya ritim veren baskın ve sapkın bir Amerikan kültürünün varlığı kimi yazarlar tarafından dile getirilmektedir (Merter, 2022). Örneğin, Özbek ve Erzen (2023) tarafından yapılan araştırmada medya ve basın yayının öğrencilerin değer algılarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. “Sinema, insanların algılarına, hayata bakış açılarına, değer yargılarına yön vererek onlar üzerinde kendi istediği şekilde yeni bir anlam dünyası dizayn edebilmesinin yanında bireylerin dini ve ahlaki anlamda tutum ve davranışlarını olumsuz anlamda etkilemesi gibi büyük bir sakıncayı da barındırmaktadır” (Yılmaz, 2023). Merter (2022) medya ile tüm dünyayı etkisi altına alan bu baskın ve istila edici Amerikan kültürüne Dokuz Yüz Katlı İnsan kitabında “Kaliforniya Sendromu” adını vermektedir. Dünyayı istila eden Amerikan Kültürünün toplumu bir arada tutan değerleri yozlaştırmaya yönelik olumsuz etkilerini en aza indirmek için bireylerde davranış değişikliği oluşturma sürecini gerçekleştirme yeri olan okullara bu konuda büyük görevler düşmektedir.

Bu araştırma okullarda yapılan değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin okula aidiyet duygusu üzerinde bir etkisi olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma deneme modelinde öntest-sontest kontrol gruplu bir desen kullanılarak tasarlanmış deneysel bir araştırmadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bastırılan Değerler Eğitimi: Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler Temalı Etkinlik Kitabı’nda yer alan dostluk değeri ile ilgili 12 adet etkinlik her hafta iki etkinlik olmak üzere deney grubu öğrencilerin katılımı ile uygulanmıştır. Bu süreçte kontrol grubunda değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir etkinlik yapılmamıştır. Araştırma sonucunda kontrol grubu öğrencilerinin Okula

Aidiyet Duygusu Ölçeği ile elde edilen öntest ortalamaları 3.29 iken son test ortalamalarının 2.99'a düştüğü görülmüştür. Diğer karıştırıcı değişkenler göz ardı edildiğinde değerler eğitimi etkinlikleri yapılmayan kontrol grubu öğrencilerinin okula aidiyet duyguları düzeylerinin azaldığı gözlemlenmiştir. Deney grubunda ise tam tersi bir durum gerçekleşmiştir. Deney grubu öğrencilerinin Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği ile elde edilen öntest ortalamaları 3.16 iken son test ortalamalarının 3.32 olduğu görülmüştür. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin okula aidiyet duyguları üzerinde değerler eğitimi etkinliklerinin bir etkisinin olup olmadığı iki faktörlü ANOVA analizi ile test edilmiş ve deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yapılan değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin okula aidiyet duygularını pozitif yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Tahiroğlu ve diğerleri (2010) tarafından çevre eğitimi ile ilgili değerler etkinliğinin, öğrencilerin çevreye ilişkin tutumları üzerinde etkisinin incelendiği araştırmada deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Değerler eğitimi etkinliklerinin öğrenci davranış ve tutumlarında oluşturduğu olumlu değişimler göz önüne alındığında yapılan bu araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir. Diğer taraftan İşcan (2007) "evrensellik" ve "iyilikseverlik" değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının etkililiği üzerine yaptığı çalışmada, deney grubu öğrencilerinin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeylerini, kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek olarak bulmuştur. Aynı zamanda program uygulanırken yapılan gözlemlerde deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre değerlere yönelik daha fazla olumlu davranışlar sergilediği görülmüştür. İşcan (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile bu araştırma sonuçları karşılaştırıldığında öğrencilere olumlu tutum kazandırma açısından benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Bu araştırmada 10 kök değer içerisinde yer alan sadece dostluk değerine ait 12 adet etkinlik deney grubunda uygulanmış, diğer dokuz kök değerle ilgili etkinlikler uygulanmamıştır. Araştırma bulguları yapılan etkinliklerin öğrencilerin okula aidiyet duygularını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ancak öğrencilerin okula aidiyet duygularını olumlu yönde etkileyen tek faktörün sadece dostluk değeri ile ilgili yapılan etkinlikler olduğunu söylemek güçtür. Öğrencilerle birlikte sınıf içerisinde not kaygısı olmadan, karşılıklı sohbet ederek, ağırlıklı olarak onların aktif olduğu bir etkileşim süreci de okula aidiyet duygularını olumlu yönde etkilemiş olabilir. Burada ifade edilen problemin çözülebilmesi için daha uzun süreli ve 10 kök değerden 3-4 değere yönelik etkinliklerin yer aldığı ve her değere ait etkinlikler bitiminde ölçmeler yapılarak karşılaştırmaların yapılacağı yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

### Öneriler

Etkinlik temelli değerler eğitimi, öğrencilerin okula aidiyet duygularını olumlu yönde etkilediğinden MEB tarafından hazırlanan öğretim programlarında değerler eğitimi etkinliklerine daha fazla yer verilebilir. Bu araştırma Ankara merkez ilçelerinden birinde yer alan bir mesleki ve teknik Anadolu lisesinde gerçekleştirilmiştir. Sosyoekonomik düzeyi ve bulunduğu coğrafi bölgesi farklı olan diğer mesleki ve teknik Anadolu liselerinde de araştırma tekrar edilerek sonuçlar karşılaştırılabilir.

Bu araştırmada 10 kök değer içerisinde sadece dostluk değerine yönelik uygulanan 12 etkinliğin öğrencilerin okula aidiyet duygularını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Dostluk değeri dışında kalan kök değerlere ait etkinliklerle de araştırma tekrar edilerek okula aidiyet duygusu üzerindeki etkisi incelenebilir.

Mesleki ve teknik Anadolu lisesi haricinde, Anadolu lisesi, fen lisesi vb. diğer lise türlerinde de araştırma tekrar edilerek araştırma sonuçları karşılaştırılabilir. Değerler eğitimi ile öğrencilere kazandırılması gereken değerlerin kalıcı hale gelmesi için öğretmen ve velilere yönelik farkındalık eğitimleri yapılabilir. Araştırma sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 10 kök değere yönelik etkinlik kitabından araştırmaya başlamadan önce okulda bulunan yönetici ve öğretmenlerin haberdar olmadıkları görülmüştür. Etkinlik kitabına PDF formatında MEB web sitesinden ulaşılabilir ancak basılı olarak her öğretmen için bir adet okullara gönderilmesinin uygulama süreci açısından yararlı olacağı önerilebilir. Velilere yönelik olarak ise okullarda yapılan değerler eğitimini pekiştirmek için velilere rehberlik yapacak broşürler basılı şekilde okulda yapılan veli

toplantılarında dağıtılabilir. Aynı zamanda okulların web sitelerinde yapılan değerler eğitimi etkinlikleri ile ilgili bilgilendirici yazılar yayınlanabilir.

### Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademede gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499>
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2941>
- Aktepe, V. ve Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal aidiyet ve gençlik: üniversite gençliğinin aidiyeti üzerine sosyolojik bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Anderman, E. M. (2002). School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 94(4), 795-809. doi: 10.1037//0022-0663.94.4.795
- Aranlı, S., Akbulut Yamanoğlu, E., Yamanoğlu, S. ve Yıldırım, E. (2023). Okulda değerler eğitimi. *Journal of Social Humanities and Administrative Sciences*, 9(64), 2833-2837. Doi:10.29228/JOSHAS.69785
- Arıcı, H. Y., Arıcan, S. ve Üker, H. (2022). İlkokulda alınan değerler eğitiminin ortaokul dönemindeki değer ve davranışlara etkisi: İstanbul örneği. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 14 (3), 984-1011. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sarkiat/issue/75092/1128461>
- Arıkan, G. (2015). *Spor lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve okul yaşam kalitesinin incelenmesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Balak, D. (2017). *İlkokul öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile akran zorbalığı ve okula aidiyet duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Balcı, A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59473/854642>
- Bozdaş, Ş. (2013). *Öğretmenlerin mesleklerine adanmışlık düzeyleri ile değerler eğitimi uygulama düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü* (5. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Deneyisel desenler öntest-sontest kontrol grubu desen ve veri analizi* (9. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde veri analizi* (2. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- Canbulat, M., Direkci, B., Çorapçıgil, A., Şimşek, E. E., Asma, B., Tezci, İ. H., ... and Şimşek, B. (2020). The psychometric properties of school belonging scale for primary school students: a validity and reliability study. *Elementary Education Online*, 19(3), 1422-1438.
- Cemalcılar, Z. (2010). Schools as socialisation contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. *Applied psychology: An International Review*, 59(2), 243-272. doi: 10.1111/j.1464-0597.2009.00389.x
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2). 429-436.

- Coşkun Keskin, S., Ertürk, İ.B. ve Kocamaz, Z.B. (2019). Değer eğitiminde özdeşim kurma: Hz. Muhammed (SAV) örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37), 175-218.  
Doi: 10.34234/ded.502014
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.  
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29175/312420>
- Çelik, G. (2008). *Dostluk ve eğitimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Çuhadar, A.İ. (2021). *Lise öğrencilerinin bilgi edinme ve katılım hakları ile okula aidiyet duygusu arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, A. (2015). *Ortaöğretim kurumu öğrencilerinin kural dışı davranış göstermelerinde öğrenim hayatlarını denetleyememe inancı, özsayı ve okula aidiyet duygularının rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117-142.
- Geylan, T. (2015). *Ortaöğretim müfredatındaki değerler eğitimi üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30, 79-90.
- Günalan, N. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesini, okula aidiyet duygusunu ve okul iklimini neler etkilemektedir* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gürhan, E. (2017). *İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- İşcan, C.D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/37646/351533>
- Kara, B. (2017). *İlkokul ve ortaokullarda değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi* (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kenan, S. (2009). Modern eğitimde kaybolan nokta. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 259-295.
- Kılıç, B. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin sosyal ilişkiler, okula aidiyet ve öz yeterlik açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kılıç, C. ve Tonga, Z. (2022). Deneyisel araştırmalarda iç geçerlik: psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2631-2661.
- Merter, M. (2022). *Dokuz yüz katlı insan* (20. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.  
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuifd/issue/3453/47056>
- Özbek, R. ve Erzen, V. (2023). İlkokullardaki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 56-75.  
<https://doi.org/10.9779.pauefd.1075291>
- Özsoy, S. ve Özsoy, G. (2013). Eğitim araştırmalarında etki büyüklüğü raporlanması. *İlköğretim Online*, 12(2), 334-346. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ilkonline/issue/8585/106644>
- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1). 147-160.
- Sarı, M. (2015). Adaptation of the psychological sense of school membership scale to Turkish. *Global Journal Of Journal Human-Social Science*, 7(15), 58-64.
- Selçuk, E. (2016). *Okullarda değerler eğitiminin verimliliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick B.G. and Fidell L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson Inc.



- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 231-248.
- Taymur, Z. A. (2015). *İlkokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zirve Üniversitesi, Gaziantep.
- Tulunay Ateş, Ö. (2017). Türkiye’de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen olumlu özellikler üzerindeki etkisi. *Journal of Values Education*, 15(34), 41-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/37287/430469>
- Yavuz, D. (2016). Eğitimin değerlerle yeniden tanımlanması. *Kafdağı*, 1(1), 29-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kafdag/issue/49513/633652>
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi’ne genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 10(19), 499-522. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/156875>
- Yıldırım, S. G. ve Demirel, M. (2019). Türk tarihinde değerler ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-99. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ekuaad/issue/44939/559445>
- Yılmaz, S. (2023). Din ve değerler eğitimi aracı olarak sinemanın etkisi ve gücü. *Nisar*, 1(2), 173-195. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nisar/issue/77764/1272132>
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2011(1), 117-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10216/125579>
- Tan, Ş. (2010). KR-20 ve Cronbach Alfa katsayılarının yanlış kullanımları. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 101-112. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/595/75>
- Twenge, J.M. (2017). *İ-Nesli*. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: Davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.

**Etik Beyan:** “Değerler Eğitimi Etkinlikleri ile Okula Aidiyet Duygusu Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Etik Kurulu’ndan 05.02.2024 tarih ve 17162298.600-42 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi Yayın Kurulu’nun hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.